

Rapport 2004:27

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Introduktion och integration i utveckling

Författare

Helena Rojas, Länsstyrelsen i Stockholms län

Rapport 2004:27

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Introduktion och integration i utveckling

Författare: Helena Rojas
Länsstyrelsen i Stockholms län

Foto omslag: Kent Larsson / Megapix

Tryckeri: Docusys

ISBN: 91-7281-157-9

Denna rapport kan beställas från Avdelningen för regional utveckling,
Länsstyrelsen i Stockholms län, tel 08-785 50 65

Besök också vår webbplats **www.ab.lst.se**

Förord

Länsstyrelsen har regeringsuppdraget att stödja en positiv integrationsutveckling i länet. Som ett led i detta arbete har vi genomfört en enkätundersökning, den tredje i ordningen, av hur länets 26 kommuner arbetar med introduktion av nyanlända och för en bättre integration mellan majoritetsbefolkningen och andra grupper i minoritet.

Integrationsfrågan är komplex, och det är nödvändigt att arbeta med frågan ur flera perspektiv. Vi har frågat efter insatser på de områden vi har identifierat som avgörande för en långsiktig och hållbar utveckling av introduktions- och integrationsarbetet. Dessa områden är egenförsörjning, antidiskriminering, demokrati och delaktighet, boende, folkhälsa, jämställdhet, barn och ungdomar, äldre samt den svenska majoritetsbefolkningen.

Enkätsvaren ger en uppfattning om hur introduktions- och integrationsfrågan hanteras och visar förändringar och tendenser under 2003. Resultatet visar att det görs många bra insatser och det pågår en hel del intressanta introduktions- och integrationsprojekt i länet. Vissa kommuner bedriver insatser som är av banbrytande karaktär.

Av enkätsvaren framgår att egenförsörjning i fokus för introduktionsarbetet. Egenförsörjning är centralt också i integrationsarbetet, men fokus för de flesta integrationsinsatser ligger på antidiskriminering, demokrati och delaktighet. En ny tendens och en viktig förändring märks jämfört med tidigare undersökningar genom att alltför många kommuner har börjat uppmärksamma att majoritetsbefolkningen också spelar en viktig roll i processen.

De insatser som beskrivs i rapporten är exempel från kommunerna för att konkretisera det arbete som görs i länet. Vi hoppas att rapporten kan tjäna som inspiration att vidareutveckla arbetet med introduktion och integration i Stockholms län.

Rapporten har sammanställts av Helena Rojas Lundgren, utvecklingsledare. Övriga som har bidragit med synpunkter är Helena Duroj, Katarina Gürsoy, Lena Söderholm Kalmendal och Sam Yildirim, på Avdelningen för regional utveckling.

Stockholm i december 2004

Kjell Haglund
Utvecklingsdirektör
Länsstyrelsen i Stockholms län

SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND.....	5
Syfte och tillvägagångssätt.....	5
Länsstyrelsens definition av integration	5
ENKÄTRESULTAT	7
Introduktion.....	7
Introduktionsprojekt som implementerats i ordinarie verksamhet.....	13
Integration	14
Kunskapsbehov.....	14
Samverkan med andra i integrationsarbetet	15
Integrationsinsatser	15
Integrationsprojekt som implementerats i ordinarie verksamhet	22
ANALYS.....	23
Majoritetsbefolkningens roll.....	23
Introduktion eller integration?	24
Strukturella hinder.....	24
Samhällsförändring - en process över tid	25
Ekonomiska resurser	26
Samverkan	26
FAKTA OM KOMMUNERNAS INTEGRATIONSARBETE	29
Bilaga.....	37

Sammanfattning

I Stockholms län finns bland Sveriges största och minsta kommuner. Det innebär att förutsättningar att arbeta med introduktion och integration i hög grad skiljer sig åt när det gäller invånarantal, hur integrationsfrågan är organiserad, ekonomiska förutsättningar att genomföra verksamhet och i politiska ambitioner när det gäller integration. Vissa grundförutsättningar som t ex fördelar och nackdelar med ett stort invånarantal, går inte att göra så mycket åt. Andra, som hur frågan organiseras och vilket utrymme den får inom politiken är föränderliga.

Det görs många bra insatser och det pågår en hel del intressanta introduktions- och integrationsprojekt i länet. Vissa kommuner bedriver integrationsinsatser som är av banbrytande karaktär. En ny tendens och viktig förändring märks i flera kommuner, nämligen att allt fler kommuner har börjat uppmärksamma att majoritetsbefolkningen också spelar en viktig roll i processen.

I introduktionsinsatserna är egenförsörjning i fokus. Egenförsörjning är centralt också i integrationsarbetet, men fokus för integrationsinsatser ligger på antidiskriminering, demokrati och delaktighet. Kvalitén i introduktionen för nyanlända varierar i hög grad mellan kommunerna. En anledning till detta är att många kommuner inte själva har ett tillräckligt stort antal nyanlända för att introduktionen ska kunna anpassas till de nyanländas olika grundförutsättningar. SFI har haft en positiv utveckling under 2003. Så gott som alla kommuner försöker närma SFI till arbetsmarknaden, att kombinera SFI med arbetsplatsintroduktion eller praktik är idag det allra vanligaste. Jämställdhetsperspektiv och särskilda insatser för äldre invandrare är två områden som ännu är outvecklade, särskilt i introduktionsarbetet. I arbetet för och med barn och ungdomar har integrationsaspekter fått större genomslag både i introduktionen och i integrationsarbetet. Integrationsinsatser för förbättrat boende handlar om att bryta de negativa aspekterna av segregation genom förbättringar av den fysiska planeringen och att öka de boendes inflytande över frågor som rör närområdet.

Folkhälsoaspekter i introduktionen är delvis kopplade till psykisk och fysisk hälsa som resultat av traumatiska upplevelser i ursprungslandet och av själva flykten, och delvis till strukturella brister i introduktionsarbetet. I integrationsarbetet är folkhälsoaspekter kopplade till att bryta de negativa konsekvenser som följer av att inte känna samhörighet och delaktighet med det samhälle man lever i p g a ofrivillig segregation, oförmåga att påverka sin livssituation och/eller diskriminering.

Medvetenheten om förekomsten av diskriminering verkar ha ökat. Flera kommuner har börjat rikta insatser till politiker, tjänstemän, näringsliv och befolkningen i stort i syfte att motverka diskriminering.

Nya konstellationer för samverkan inom och mellan kommuner, med statlig sektor och med frivilligorganisationer har utvecklats under året, både när det gäller introduktions- och integrationsarbete. Den mesta samverkan sker på kommunal och statlig nivå. Den ökade samverkan har resulterat i förbättrat internt samarbete och kommunikation inom kommunerna. Några kommuner har utvecklat bra samverkan med näringslivet, annars är sådan samverkan ännu ovanlig. Detsamma gäller frivilligsektorn. Samverkan med andra har tydliggjort luckor och därmed ansvarsfördelning mellan aktörerna. Trots detta stöter många kommuner på strukturella hinder. Det beror bl a på att integrationsarbetet är väldigt olika organiserat i kommunerna och på otydliga ansvarsförhållanden och olika ekonomiska förutsättningar.

Det finns fortfarande en viss begreppsförvirring kring begreppen ”introduktion” och ”integration”, samt mellan begreppen ”integration” och ”assimilering”. Alla kommuner bedriver introduktionsarbete men alla verkar inte arbeta med integration. I vissa insatser som beskrivs är det oklart om det underliggande idealet är integration eller assimilering. Definitionen av integration och integrationsarbete kan också variera mellan olika kommuner såväl som mellan olika personer inom kommunerna.

De insatser som beskrivs i rapporten är exempel från kommunerna för att konkretisera det arbete som görs i länet.

Bakgrund

1999 fick länsstyrelserna ett regeringsuppdrag att arbeta med integrationsfrågor. Storstadslänet fick för detta ändamål extra medel och Länsstyrelsens första uppgift blev att göra en inventering av pågående integrationsprojekt i länet. En uppföljning av den rapporten gjordes 2002 och denna rapport är den tredje i ordningen.

Syfte och tillvägagångssätt

Länsstyrelsen genomförde våren 2004 en enkätundersökning av introduktions- och integrationsarbetet i länets 26 kommuner. Enkäten skickades till kommundirektörer som i sin tur förmedlade denna till ansvarig nämnd eller förvaltning. Kommunerna hade valet att svara skriftligt eller muntligt. Flera kommuner valde att svara muntligt på enkäten. Dessa intervjuer genomfördes av Katarina Gürsoy och Lena Söderholm Kalmendal, utvecklingsledare på Länsstyrelsen.

Utöver frågor om organisation, samverkan och nyanlända under 2003, har vi frågat efter insatser med fokus på egenförsörjning, antidiskriminering, demokrati och delaktighet, boende, folkhälsa, jämställdhet, barn och ungdomar, äldre samt den svenska majoritetsbefolkningen. Enkätsvaren ger en uppfattning om hur introduktions- och integrationsfrågan hanteras och visar förändringar och tendenser under 2003.

Syftet med enkäten har varit att få en samlad blick över verksamheter och aktiviteter, att se gemensamma nämnare och olikheter i kommunernas sätt att arbeta med introduktion och integrationen mellan majoritet och minoriteter. Rapportens målsättning har varit att försöka få en bild av länets integrationsarbete, oavsett om det sker i projektform eller inom ordinarie verksamhet. Av resursmässiga skäl har vi varit tvungna att genomföra en enkätundersökning. De insatser som beskrivs i enkätsvaren är de som redovisas i denna rapport. Det förekommer naturligtvis aktiviteter och insatser i kommunerna som inte tagits upp. Det underlag som kommit in är ändå tillräckligt omfattande för att kunna uttala sig om integrationsläget i länet. Vi hoppas att rapporten inspirerar till att vidareutveckla arbetet med introduktion och integration.

Länsstyrelsens definition av integration

Med integration menar vi en ömsesidig process som berör alla medborgare och invånare i samhället. Det betyder att alla invånare känner ansvar för, samhörighet med, och delaktighet i det som är vårt samhälle. Begreppet omfattar sociala, etniska, religiösa, kulturella och etniska aspekter.

Integration kan aldrig handla om en ensidig anpassning av minoritetsgrupper till majoritetens normer. En sådan process kan beskrivas som assimilering, en anpassning som innebär att man

frånsäger sig sitt ursprung när det gäller språk, religion, kultur och identitet. Under flera decennier bedrev Sverige en kraftfull assimilationspolitik mot samer och andra nationella minoriteter. Detta synsätt har fått lämna plats för integration. Ytterst kan integration ses som en förutsättning för ett demokratiskt samhälle där alla medborgare har lika rättigheter och skyldigheter. I integrationsbegreppet finns också en viktig koppling mellan det sociala perspektivet och tillväxtperspektivet. Integration är en viktig förutsättning för tillväxt på samma sätt som diskriminering är ett hinder för tillväxt.

Enkätresultat

Introduktion

De flesta kommuner beskriver en positiv utveckling inom ramen för introduktionsarbetet och SFI. Pedagogik och metodik har prövats och utvecklats under 2003. Individuella handlingsplaner blir alltmer praxis.

Så gott som alla kommuner har börjat kombinera SFI med arbetsplatspraktik. Enkätsvaren visar en tendens att öka undervisningstimmar och lägga in fler ämnesområden som t ex datakunskap och samhällskunskap, men det finns även motsatta tendenser. Allmänt kan man säga att SFI undervisningen verkar gå i riktning mot ökad anpassning till individen och dennas grundförutsättningar, men att denna förändring sker långsamt och att bristande ekonomiska resurser verkar vara det största hindret.

Enligt enkätsvaren har många kommuner arbetat aktivt under 2003 för att utveckla introduktionen. Exempel på det är att Nynäshamn införde en ny introduktionsersättning och att Huddinge kommun ökade personalstyrkan med fyra tjänster för att fortsätta att utveckla introduktionsprogrammet. Huddinge prövade också ett nytt statistikverktyg och arbetet med NKI (nöjd kund index) för att förbättra uppföljning och utvärdering av sina insatser.

Flera kommuner har under 2003 omorganiserat i syfte att öka kopplingen till arbetsmarknaden under introduktionstiden. I Solna sattes Kompetensförvaltningen igång sin verksamhet. Syftet med den nya förvaltningen är att introduktion, integration, arbetsmarknad och SFI ska vara organiserade under samma tak för att hitta nya samarbetsformer och positiva synergieffekter. I Nynäshamn flyttades Flyktingmottagningen från Arbetscentrum och tillhör återigen socialtjänsten. Det är vår bedömning att detta är ett steg bakåt, eftersom det innebär att mottagningen förlorat den möjlighet till arbetsprövning som fanns på Arbetscentrum. Danderyds kommun drog in den enda tjänst som arbetade med praktikplatser för nyanlända.

Kommunerna utökar successivt sin samverkan med parter inom och mellan kommuner och med statlig sektor. Av enkätsvaren framgår att samarbete med näringslivet och frivilligorganisationer generellt sett ännu inte är ett naturligt inslag i verksamheten. Stockholm stad är en av få kommuner som aktivt arbetat med att utveckla sin samverkan både med näringsliv och med frivilligorganisationer.

Kommunernas mottagande av nyanlända 2003

Botkyrka, Södertälje, Huddinge, Upplands Väsby och Stockholm stad är de kommuner som tar emot flest nyanlända, både till antalet och i relation till folkmängden i kommunen. Stockholm stad tar emot flest personer men särskiljer sig från övriga kommuner då invånarantalet i Stockholm stad nästan är det tio dubbla jämfört med Huddinge, den

näststörsta kommunen¹ Botkyrka är den kommun som tar emot flest nyanlända i relation till folkmängden, nästan 2 ½ gånger fler än Huddinge och Södertälje. De kommuner som tar emot minst antal nyanlända per invånare är Nykvarn, Haninge, Sundbyberg, Norrtälje, Solna, Danderyd och Värmdö.

Bostadssituationen för flyktingar och andra nyanlända

Trots svårigheten att få egen bostad, väljer de flesta flyktingar att bosätta sig i kommunerna i stället för att bo på flyktingförläggning under asyltiden. När personerna sedan ska börja i kommunens introduktion är bostadsproblemen mer regel än undantag. Speciellt drabbade är barnfamiljer som tvingas flytta runt i andra eller tredje hand, bo inneboende hos släktingar eller landsmän som redan är trångbodda o s v

För personer som ska återförenas med sin familj blir bostadssituationen många gånger ohållbar då de själva nästan alltid bor inneboende. Det blir ofta problem med hyresvärderna då han/hon inte vill godkänna en stor familj i uthyrningsrummet. Kan familjen inte på egen hand lösa boendesituationen faller ansvaret på kommunen att skaffa fram en lösning. Eftersom kommunerna inte har lägenheter att upplåta blir det ofta dåliga lösningar som vandrarhem och andra tillfälliga boenden. Kommunerna har ingen möjlighet att hjälpa dessa familjer med permanent boende och situationen är frustrerande för alla parter. I många fall är den sociala miljön i de tillfälliga boenden mycket dålig, då en del av de boende har psykiska problem eller missbruksproblem. Det är ett faktum att boendeproblematiken kraftigt försenar flyktingars introduktion. Det går inte att genomföra en bra introduktion när människor inte har en fast bostad och problemet med att hitta ett fast boende för flyktingarna blir svårare och svårare.

Flera kommuner, t ex Botkyrka, Huddinge, Stockholm stad och Upplands Väsby har inlett, eller har avsikten att inleda, samarbete med andra regioner i landet där man har större tillgång till bostäder. Huddinge utvecklade under 2003 ett samarbete med Norsjö kommun. Liknande insatser görs i Stockholm stad och i Upplands Väsby. Undersökningar visar dock att de allra flesta flyktingar föredrar att bo i en storstadsregion.

Av länets kommuner är det endast Salem och Värmdö som beskriver planer på att bygga nya bostäder. I Salem ska det byggas 600 nya bostäder inom en femårsperiod. Bostadsbyggandet förväntas medföra en omflyttning mellan bostäder och i sin tur större tillgång på bostäder för nyanlända. På Värmdö kommer en viss andel av nybyggnationen hyresrätter att ges till flyktingar.

I Nykvarn har det kommunala bostadsföretaget ålagts underlätta bostadsförmedlandet för nyanlända genom att avsätta en viss andel av sina hyresrätter. Södertälje kommun startade under 2003 en utredning över förmedlingen av lägenheter, utredningen pågår för närvarande. Huddinge kommun förmedlar ca 25-30 kommunala lägenheter/år till flyktingar genom flyktingenheten. Dessa förturer går till flyktingar med särskilda behov. Med särskilda behov menas i detta sammanhang psykisk ohälsa.

---

¹ Se avsnittet "Fakta om kommunerna".

I Nacka kommun arbetar en bostadshandläggare inom socialtjänsten särskilt med flyktingarnas bostadsärenden. I Nynäshamn ges flyktingar ökad möjlighet att få ett förstahandskontrakt genom att de flyktingar som har introduktionsbidrag får dispens i kravet på fast inkomst. Alla barnfamiljer i kommunen har samma dispens men majoriteten av de bostadslösa barnfamiljerna tillhör flyktinggruppen.

Danderyd kommun har inte något kommunalt bostadsbolag. Det bostadsbolag som finns är privat och kommunen kan därför inte påverka förmedlingen av bostäder.

Samverkan i introduktionsarbetet

Alla kommuner, med undantag från Vallentuna och Vaxholm, samverkar med andra aktörer i introduktionsarbetet. Graden av samverkan varierar. Utöver samverkan med Migrationsverket, Integrationsverket, Arbetsförmedlingen och med Komvux inom ramen för SFI, är samordning mellan mindre kommuner också vanligt.

Samverkan inom och mellan kommuner

Den vanligaste formen av samverkan på kommunnivå är inom olika förvaltningar, de egna kommunala företagen, förskolor, skolor, med kranskommuner samt kring SFI inom ramen för Komvux. Samarbetet sker bland annat kring samhällsinformation till nyanlända. Södertörn och Nordväst kommunerna har särskilda grupper för flyktingsamordnare. Samverkan sker också med Svenska kommunförbundet/KSL och med kommuner utanför Stockholmsregionen, liksom med sektorer av Landstinget, t ex vårdcentraler, BUP och Karolinska sjukhuset.

Samverkan med statliga aktörer

Bland de statliga aktörerna som märks är Försäkringskassan, Polisen, Skolverket, Karolinska institutet, ESF-rådet, Länsarbetsnämnden, Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingens ”Projekt Nyanlända”. Inom nätverket Alliansen ingår statliga, kommunala privata och ideella organisationer för samverkan, vilket tydligast kommer till uttryck i de nya grenarna inom SFI, svenska för akademiker (SFA) och svenska för företagare (SFF).

Samverkan med näringslivet

När det gäller privat sektor är samverkan ännu outvecklad. Den vanligaste samverkan med näringslivet är för att hitta praktikplatser. Oftast vänder man sig till småföretag som t ex livsmedelsaffärer och andra affärer, telemarketingbolag, städbolag och rekryteringsföretag. Kommunerna samverkar dessutom med exempelvis Orienthälsan och privata utbildningsföretag i olika utbildningsinsatser både för personal och nyanlända.

Huddinge, Solna och Stockholms stad har väletablerade kanaler med näringslivet. Stockholm stad samarbetar med näringslivet inom ett lärlingsprojekt och har genom projektet skaffat sig

ett stort kontaktnät i den privata sektorn. Solna stad har skapat ett bra kontaktnät genom integrationsstrategen som gör företagsbesök och knyter kontakter den vägen.

Samverkan med frivillig sektor

Samverkan med frivillig sektor har fortfarande stora utvecklingsmöjligheter. Bara sex kommuner beskriver samarbete. I de flesta kommuner sker det sporadiskt men några har också kontinuerligt samarbete som t ex Nynäshamn som bedriver lärläsningsgrupper i samarbete med Röda korset. Stockholm stad har beslutat om ett särskilt projektstöd till ideella föreningar och utvecklar på det sättet sitt kontaktnät med ideella organisationer och föreningar.

Kommunerna beskriver samarbete med Röda korset, Rädda Barnen, Folkuniversitetet, religiösa församlingar, pensionärsföreningar, vänverksamheter och i viss mån med lokala boendegrupper.

Introduktionsinsatser

Möjligheten att försörja sig och sin familj, liksom boendefrågan, är avgörande för en bra introduktion i samhället. För att det ska vara en långsiktigt hållbar introduktion är det nödvändigt att även uppmärksamma andra aspekter såsom hälsa, demokrati och delaktighet, barn och äldres särskilda situation, liksom viktiga skillnader att ta hänsyn till mellan asylsökande kvinnor och män. En annan aspekt, som endast har uppmärksammats av några få kommuner, är den roll som den "etniskt svenska" majoritetsbefolkningen har under introduktionstiden.

Lidingö är ett bra exempel på en kommun som arbetar sammanhållet i sitt introduktionsarbete. Flyktningmottagningen har gått in i ett nationellt forskningsprojekt under namnet "Hälsofrämjande introduktion för flyktingar". Projektet drivs av Karolinska sjukhuset och arbetar parallellt med egenförsörjning, delaktighet och folkhälsoaspekter i introduktionen. Syftet är att ge flyktingar egna redskap att förbättra sin livssituation och styra sin egen framtid med hjälp av olika stödfunktioner avseende psykisk och fysisk hälsa. En positiv bieffekt har varit att projektarbetet utvecklat samverkan mellan Arbetsförmedling, Komvux och flyktningmottagningen. Upplands Väsby kommun kommer under 2004 att gå in i samma projekt.

Huddinge kommun utvecklade samarbete med "Destination Norsjö". Samarbetet innebar att nyanlända bosatta i Huddinge gjorde yrkespraktik i Norsjö kommun under några månader.

Egenförsörjning

Egenförsörjning är huvudmålet med introduktionsarbetet för nästan alla kommuner. Basen för introduktionen är SFI och arbetsplatsintroduktion. Introduktionsplaner i samarbete med och samverkan för validering av betyg hör också till praxis i de flesta kommuner.

I Södertälje samverkar kommunen med Arbetsförmedling och Migrationsverket inom ordinarie verksamhet. Ett fast inslag är att Arbetsförmedlingen ger information om sitt uppdrag, översätter betyg/intyg, medverkar vid uppföljning av den individuella handlingsplanen och tillhandahåller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Arbetsförmedlingen informerar också, i samverkan med Migrationsverket, nyanlända om arbetsmarknaden, utbildningsvägar, lediga platser och praktikplatser. Migrationsverket kartlägger de asylsökandes utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet och ordnar praktik för asylsökande i eget boende. Migrationsverket erbjuder de asylsökande svenskundervisning, validering och utvärdering av yrkeserfarenheter.

Stockholms stad har under 2003 påbörjat sitt "Rekryteringsprogram" i samarbete med näringslivet med målet att etablera flyktingar och personer med utländsk bakgrund på den svenska arbetsmarknaden för att ge erfarenhet och kontaktytor inom svenskt näringsliv. Programmet riktar sig också till arbetsgivarna och vill underlätta för företagen att rekrytera personal. I avvaktan på framtagandet av nationella riktlinjer för validering driver Stockholm försöksverksamheten "Organisation för validering". Valideringskansliet beräknas kunna erbjuda validering för 300 personer under projektiden.

Ekerö införde "introduktionskontraktet" som inte är detsamma som försörjningsstöd eftersom man får det oberoende av andra inkomster under den tvååriga introduktionsperioden. I Österåkers kommun har introduktionsinsatser gjorts i projektform, främst avseende utredning av deltagarnas kapacitet med inriktning mot egenförsörjning, hälsa och samhällsinformation. De har också arbetat med gruppdiskussioner om innehållet i lagstiftning, attityder, synsätt och jämställdhet.

De kommuner som i enkätsvaren beskriver introduktionsprojekt vid sidan av ordinarie verksamhet är Huddinge, Botkyrka, Stockholm och Södertälje.

Huddinge kommun arbetar med språk- och yrkespraktik och med internutbildningar på företagen. Andra inslag är kurser i hur man skriver CV, seminarier, yrkesutbildning och validering utefter enskilda behov, yrkessvenska och praktik för lågutbildade utan arbetslivserfarenhet, ett lärlingsprojekt, datakunskap och annan relevant utbildning med fokus på egenförsörjning. Handläggarna kommer under 2004 påbörja utbildning i karriärscoaching. Huddinge kommun är en del av det större AMA projektet som finansieras av storstadssatsningen och erbjuder "svenska på jobbet", egna lärare som går ut på de arbetsplatser där flyktingarna gör sin praktik och utbildar på plats i yrkessvenska. Södertälje kommun har ett uppsökande projekt "Tillväxt 2004" som går ut på att konsulter besöker företag i kommunen för att finna lämpliga praktikplatser för nyanlända.

Stockholm stad driver projektet "Flykt till jobb" med målsättningen att öka egenförsörjningen bland flyktingar efter 1 års introduktion. Projektet omfattar 100 helårsplatser i ett upptagningsområde som omfattar Skärholmen, Liljeholmen, Älvsjö och Hägersten.

Stadsdelsnämnden i Spånga Tensta samverkar med föreningen Livstycket i grundläggande utbildningsinsatser och praktik för långtidsarbetslösa unga kvinnor i åldern 18-25 år och vuxna bidragsberoende från 25 år som saknar full gymnasieutbildning eller yrkesutbildning

och har avbrutit SFI, samt till nyanlända flyktingar med utbildning eller speciellt intresse av områden som design, formgivning, konsthantverk, sömnad, skrädderi och textil.

Utöver de egna projekten ingår Stockholm stad i Equalprojektet ”Resursutbyte”. Projektets mål är att förkorta tiden för den nyanlände från uppehållstillstånd till arbete. Målet för den nyanlände är egen försörjning – helt eller delvis. Projektet ger en ettårig arbetsplatsförlagd introduktion för nyanlända med skolan som arena. Kommunen beräknar att projektet ska omfatta 100 personer under 3 terminer.

Folkhälsa

Under 2003 har folkhälsoaspekter börjat uppmärksammas alltmer i introduktionsarbetet. Exempel på hur det har tagit sig uttryck i praktiken är ökad samverkan mellan kommuner och vårdcentraler.

I enkäten framgår det att några kommuner, t ex Salem och Nynäshamn, har haft hälsofrågorna inarbetade i introduktionen. I Salem är Arbetsmarknadsenheten, där flyktingmottagningen är organiserad, aktiv inom folkhälsoarbetet. I Nynäshamn togs frågorna in inom ramen för projektet ”Baklurprocessen”. Projektet är nu avslutat men folkhälsoinformation för nyanlända och uppföljning av olika behov har blivit fasta inslag i introduktionen.

Lidingö kommun ingår i det nationella forskningsprojektet ”Hälsofrämjande introduktion” som drivs av Karolinska institutet (KI). Upplands Väsby har påbörjat förarbetet med KI och berörda lokala aktörer för att gå in i samma projekt från maj 2004. I Södertälje erbjuder kommunen hälsosamtal och uppföljning för de asylsökandes barn och ungdomar i samarbete med Migrationsverket.

Demokrati och delaktighet

Det vanligaste sättet att uppmärksamma demokrati och delaktighetsaspekter i introduktionen är genom flyktingmottagningarnas samhällsinformation och som en del i SFI undervisningen. Upplands Väsby har ett särskilt samhällsinformerande program med föreläsningar i en rad olika ämnen. Programmet syftar till att ge information om demokrati och politik på lokal och regional nivå och på så sätt lägga grunden till att förstå det svenska samhället.

Huddinge kommun är en av få kommuner som i enkäten uppmärksammar vikten av att lyfta frågor om demokrati och delaktighet i introduktionsarbetet. Kommunens demokratiberedning kommer att intensifiera samarbetet med lokalpolitiker för att öka deras delaktighet i att informera och engagera kommunens nyanlända i den lokalpolitiska processen och öka förståelsen för den demokratiska processen i Sverige. Huddinge har också påbörjat en intressant process med Demokratiberedningen. Målet är ett intensifierat samarbete med lokalpolitiker för att öka deras delaktighet i att informera och engagera kommunens nyanlända i den lokalpolitiska processen.

Barn och ungdom

Upplands Väsby och Lidingö har under 2003 bedrivit ett aktivt arbete med fokus på flyktingbarn genom bland annat introduktionsplaner för varje barn. I Upplands Väsby pågår projektet "Samverkan för flyktingbarn" som tar upp problematiken kring de asylsökande ensamkommande flyktingbarnen. Lidingö arbetar aktivt i förskola och skola. En psykolog från BUP erbjuder "barnsamtal" till alla flyktingfamiljer. Syftet är att tidigt upptäcka barn med särskilda behov då många har varit med om traumatiska händelser. I Nynäshamn upprättar man ett hälsoblad för nyanlända barn i nära kontakt med barn och föräldrar.

Jämställdhet

Enligt vad som kommer fram i enkätsvaren är det bara några kommuner som tar upp jämställdhet inom flyktingmottagningens samhällsinformation och inom det individuella introduktionsarbetet i ordinarie verksamhet. Generellt sätt verkar inte introduktionsarbetet i länets kommuner uppmärksamma jämställdhetsaspekter i någon större utsträckning. Ett undantag är Lidingö som under 2003 startade en mansgrupp med två ledare, varav en själv är flykting och en svensk man från den lokala församlingsskyrkan. Tillsammans leder de en samtalsgrupp med 8-10 män som talar om värderingar, barnuppfostran mm. Ett annat initiativ på Lidingö är grupper för kvinnor som vill lära sig att simma och att cykla.

Majoritetsbefolkningen

De få kommuner som uppmärksammat majoritetsbefolkningens roll i introduktionen har gjort det i form av informations- och utbildningsinsatser till kommunens medarbetare och invånare. På Värmdö har Orienthälsan haft en utbildningsserie för gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens personal och för kyrkan. I Upplands Väsby har en dialogkonsulent anlitats för att engagera majoritetsbefolkningen till att bli vänfamiljer åt flyktingar. Sollentuna har en liknande fadderverksamhet. På Lidingö är man verksam i att rekrytera "flyktingvänner". Lidingö har en planeringsgrupp för olika aktiviteter varav knappt hälften är flyktingar, och man har hittills arrangerat svampplockning, museibesök, guidning i kommunen och fester. Stockholm stad genomför insatser som riktar sig till arbetsgivarna inom ramen för t ex "Rekryteringsprogrammet" för att underlätta för företagen att rekrytera nyanlända.

Introduktionsprojekt som implementerats i ordinarie verksamhet

Av länets 26 kommuner driver ungefär hälften sina integrationsinsatser både inom ordinarie verksamhet och i projektform, flertalet av dem driver den mesta verksamhetens inom ordinarie ramar. De projekt som gått in i ordinarie verksamhet har bidragit till organisations- eller metodutveckling.

I Nynäshamn drevs samhällsinformationen till nyanlända till en början som projekt. Ekerös introduktionskontrakt är ett annat exempel. Introduktionskontraktet fastställdes som ordinarie verksamhet i fullmäktige men begränsades till färre grupper än vad själva projektet innefattade. I Botkyrka drev introduktionsenheten i Slagsta Strand tidigare ett projekt med ekonomiskt stöd av Integrationsverket (GIM projektet). Den verksamheten är nu en del av det ordinarie arbetet. I Danderyd var den tjänst som arbetade med arbetsplatsplacering av

nyanlända en projektanställning till en början. Tjänsten omvandlades till ordinarie tjänst i närmare 5 år men drogs in under 2003.

Integration

Under 2003 genomgick flera kommuner förändringar som påverkar verksamheten i positiv riktning. Många förstärkte personalstyrkan eller organisationen kring integrationsarbetet.

I Järfälla kommun tillsattes en integrationsansvarig för hela kommuner som kommer att implementera kommunens integrationspolitiska program i nära samarbete med politiker. I kommunen pågår det också en diskussion om att flytta integrationsfrågan till kommunstyrelsen. I Solna stad satte Kompetensförvaltningen i gång sin verksamhet och en integrationsstrategi tillsattes i augusti 2003. Hon började arbeta utåt mot stadens arbetsgivare för att åstadkomma attitydförändringar som leder till ökad integration.

I Vallentuna flyttades ansvaret för integrationsfrågorna till kommunstyrelsen och Botkyrka inrättade integrations- och områdeskontor. Haninge kommun bildade Jim-kommittén (jämförbarhet, integration och miljö) och Upplands Väsby började implementera sitt första handlingsprogram för integration. Varje nämnd har ett handlingsprogram och grunden för dessa är en kommunövergripande integrationsstrategi.

Som tidigare nämnts, är förutsättningarna att arbeta med integration mycket olika bland länets kommuner. Dessa olika förutsättningar synliggörs tydligt i en jämförelse mellan Stockholm stad och t ex Ekerö kommun. Stockholm stad har nästan lika många invånare som övriga kommuner tillsammans, integrationsfrågan är prioriterad och har sin egen budget. Integrationsfrågan är dessutom organiserad inom kommunledningskansliet för att möjliggöra en nära dialog mellan tjänstemän och politiker. Ekerö å sin sida har genomfört hårda personalnedskärningar. Från att tidigare ha varit 5-6 personer som arbetat med integrationsfrågor, drogs detta ner till ca 1½ tjänst under 2003. Ansvaret för integration ligger hos Socialnämnden och det finns ingen budget för insatser utöver introduktion. Av enkäten framgår att integrationsfrågan har hamnat längre ner i den politiska dagordningen.

Kunskapsbehov

Hälften av länets kommuner har kunskap om 2003 års stärkta lagstiftning mot etnisk diskriminering men endast en kommun, Järfälla, planerar att genomföra en utbildning för personalen. Solna ser behovet av att sprida kunskap om den stärkta lagen mot diskriminering men behöver externa resurser för att kunna genomföra det.

Kommunerna efterfrågar utbildning i bemötandefrågor och fortbildning i särskilda behov för personal som möter flyktingar i sitt dagliga arbete, exempelvis inom vård- och skola och inom socialtjänsten. Mindre kommuner uttrycker behov av kontinuerlig vidareutbildning för tjänstemän och politiker och gärna tillsammans med andra kommuner.

Andra önskemål som framförs är allmän utbildning om lagstiftning som gäller integrationsområdet, om integrationens historia, introduktion och hälsa, hur man arbetar med att förändra attityder, om integration – identitet - interkulturell kommunikation och fler utbildningsinsatser rörande arbetsmarknadsfrågor, personalförsörjning, mångfald och om lyckade exempel från andra länder.

Samverkan med andra i integrationsarbetet

Samverkan med näringslivet och den ideella sektorn har stora utvecklingsmöjligheter. Bland kommunernas kontaktnät finns dock många intressanta aktörer som kan ge andra kommuner impulser till nya samverkansformer.

Samverkan inom och mellan kommuner

Mellan olika förvaltningar, kommunala bostadsbolag, skolor och vårdcentraler.

Samverkan med statliga aktörer

Arbetsförmedlingen, Karolinska sjukhuset, Försäkringskassan, Skolverket, Polisen, Brandförsvaret och Länsstyrelsen.

Samverkan med frivillig sektor

Studieförbund, folkhögskolor (MOD-metoden)², Antidiskrimineringsbyrån, religiösa samfund, Livstycket, föreningsråd, idrottsföreningar, fackförbund och lokal-tv.

Samverkan med näringslivet

Med Svenskt Näringsliv, småföretagsgrupper, utbildningsföretag, rekryteringsföretag, Connex.

Integrationsinsatser

Det görs många bra insatser och det pågår en hel del intressanta integrationsprojekt i länet. Flera kommuner bedriver integrationsinsatser som är av banbrytande karaktär. Sigtuna t ex är den första kommunen som kommer att anpassa skolans lovdagar så att dessa speglar elevsammansättningen, liksom att Sigtuna är en kommun med fler religioner än den kristna.

Sollentuna står för en intressant integrationsinsats med fokus på demokrati. Botkyrka, Järfälla och Solna är andra kommuner som i sin verksamhet tydligt uppmärksammar ömsesidigheten i integrationsprocessen.

Demokrati och antidiskrimineringsfrågor är centrala i integrationsarbete. Dessa två dimensioner är viktiga i alla integrationsinsatser oavsett om det rör egenförsörjning, folkhälsa,

---

² MOD står för "Mångfald och Dialog" och är en metod att möta rasism och främlingsfientlighet genom strukturerade övningar för att skapa dialog.

boende, barn och ungdomar, äldre, kvinnor och män eller majoritetsbefolkningen. Av de kommuner som arbetar med integration har nästan alla demokrati och delaktighet som utgångspunkt oavsett vad insatsen handlar om. Botkyrka kommun har skapat ett integrations- och områdeskontor som arbetar förvaltningsövergripande och demokrati och delaktighet är ett område som kommunen satsar mycket på.

Kommunerna uppmärksammar antidiskriminering i interna handlingsplaner för mångfald, jämställdhet och mot trakasserier men ännu inte i någon större utsträckning i fältverksamheten. Haninge är en kommun som under året arbetat aktivt med frågan på kommunens Medborgarkontor.

De olika integrationsområdena har också många beröringspunkter sinsemellan. Ett bra exempel där ett och samma projekt berör flera viktiga dimensioner för långsiktig integration är projektet "Mobiliseringen" i Stockholms stadsdel Vantör. Mobiliseringen är en metod som Vantör i flera år successivt utvecklat för att öka sysselsättningen. Projektet fokuserar på arbetslösa ungdomar, på majoritetsbefolkningen med fokus på attityder och värderingar på svensk arbetsmarknad, och på friskvård och hälsa. Mobiliseringens målgrupp är i huvudsak personer med utomnordiskt ursprung.

Enkätsvaren visar att barn och ungdomar är relativt uppmärksammade i integrationsinsatserna, men däremot uppmärksammas inte äldrefrågor eller jämställdhetsaspekter i integrationsinsatserna i någon större utsträckning.

Enligt enkätsvaren är Stockholms stad den kommun som satsar mest på egenförsörjningsinsatser i integrationsarbetet. Staden arbetar med de flesta målgrupper och ofta har en och samma insats flera olika målgrupper som man arbetar med var för sig, t e x unga, kvinnor, män, etniska minoriteter och särskilda yrkesgrupper.

Här nedan följer korta sammanfattningar av vad länets kommuner gör inom olika insatsområden. De aktiviteter som beskrivs utgör exempel och tas upp i syfte att ge en bild av det integrationsarbete som utförs i Stockholms län samt att inspirera kommuner och andra aktörer.

Demokrati och delaktighet

Demokratiaspekter blir alltmer uppmärksammade i kommunernas integrationsarbete. Det finns insatser för ökad delaktighet i det politiska livet och ökat medinflytande i frågor som rör närområdet. Medborgarkontor finns i de flesta kommuner och på flera håll görs insatser för att öka valdeltagandet för personer med invandrarbakgrund. Det förekommer också att kommuner riktar utbildning om integration, mångfald och antidiskriminering till folkvalda.

Botkyrka och Sollentuna är två kommuner som arbetar för att öka valdeltagandet. Sollentuna planerar en större satsning, och kommunen kommer att gå ut med särskild lokal valinformation på de fem största språken på webb, lokal-tv och i lokaltidningen. Syftet är att ge saklig information om vikten av att rösta och praktisk information som var vallokaler

ligger etc. I Botkyrka har Storstadssatsningen haft fokus på kommundelar i norra Botkyrka. En stor del av satsningarna har handlat om dialog för den lokala utvecklingen av stadsdelarna. Exempel på det är utveckling av ungdoms- och föreningsråd, stormöten och politikersamtal med boenden i olika områden, särskild introduktion för nyinflyttade och nyanställda, ett tv-projekt för unga och en informationsstrategi för att förbättra bilden av Botkyrka och respektive kommundel.

Huddinge kommun arbetar också mycket med fokus på ökad delaktighet och har bland annat Demokratiforum och medborgarförslag i syfte att öka invånarnas medinflytande. Järfälla kommun har gjort en demokratiutredning och planerar utifrån denna att genomföra en demokrativecka under hösten 2004. Utredningen har också lagt grunden för ett integrationspolitiskt program. Andra insatser bland länets kommuner för att öka invånarnas delaktighet är demokratiinformatörer i Jordbro och utbildning i skolorna om demokrati och mot rasism i Värmdö. Sigtunas demokratiberedning har uppmärksammat invandrarorganisationernas roll för att öka både organisationernas och deras medlemmars delaktighet, och kommunen planerar att utveckla dialog med dessa under år 2004.

Antidiskriminering

De flesta kommuner deltar i Länsstyrelsens regionala nätverk för mångfald och mot diskriminering och det regionala nätverket för att arbeta mot rasism och främlingsfientlighet. Enkätsvaren visar att så gott som alla kommuner arbetar med antidiskriminering genom interna mångfalds- och jämställdhetsplaner och handlingsplaner mot trakasserier. Sigtuna kommun och Stockholm stad har dessutom infört antidiskrimineringsklausuler i alla entreprenad- och tjänsteupphandlingar.

Utöver det interna arbete som görs inom kommunerna, är det några få som gör insatser som riktar sig till kommunens invånare. Haninge kommun har samarbetat med Antidiskrimineringsbyrån, en ideell organisation som fungerar som länk mellan de olika ombudsmännen mot diskriminering och enskilda individer som drabbas. En person från Antidiskrimineringsbyrån har haft mottagning på Medborgarkontoret i Haninge under våren. Värmdö kommun uppmärksammar eventuell diskriminering inom ramen för kommunens Brottsförebyggande råd.

Andra kommuner som har gjort förebyggande insatser mot diskriminering är Järfälla och Salem. Järfälla kommun har under en längre tid arbetat med MOD (Mångfald och Dialog) pedagogiken i kommunens skolor. Kommunen har också en särskild integrationskonsulent kopplad till skolan som bl a gör hembesök. I Salem har det blivit aktuellt att föra dialog kring antidiskriminering och mot rasism i samband med årliga Salemsmarschen och kommunen anordnar informationsmöten riktade till kommunens invånare.

Majoritetsbefolkningen

När det gäller insatser för majoritetsbefolkningen visar enkätsvaren tre inriktningar för attitydpåverkan. Det ena är insatser riktade till tjänstemän och politiker i kommunerna, det andra är insatser för arbetsgivare och det tredje insatser som riktas till kommuninvånarna generellt. Insatser för tjänstemän och politiker kan handla om fortbildning om olika integrationsteman, t ex seminarier om mångfald och utbildningar om tvärkulturell kommunikation.

Jobbcentrum, i Skärholmens stadsdelsförvaltning, bedriver ett utvecklingsarbete som består av omskolnings- och attitydförändringsarbete hos personalen på Jobbcentrum och handläggarna i stadsdelarna. Avsikten är att arbeta långsiktigt med personal och organisation för att gå från ett problemfokuserat synsätt eller arbetssätt, till att arbeta lösningsinriktat med fokus på människors möjligheter, resurser och förmågor.

Insatser till arbetsgivare handlar om att påverka negativa attityder om personer med utländsk bakgrund. I Solna gör integrationsstrategen företagsbesök där individens internationella kompetens säljs in som ett koncept. Syftet är att skapa möten där kompetensen är i centrum och på så sätt komma förbi fördomar och förutfattade meningar.

Insatser till hela kommunbefolkningen är ofta större evenemang. Ett exempel på hur detta kan ta sig uttryck är Södertälje som har det övergripande integrationsmålet att all kommunens kulturutbud ska återspegla mångfalden bland kommuninvånarna.

Konkreta exempel på aktiviteter för majoritetsbefolkningen är Demokrativeckan i Järfälla och Kulturens dag i Sollentuna. Haninge kommun genomförde 2003 programserien "Främmande" med konserter, teater och debatt. Som ett exempel på attitydarbete i mindre skala har Sigtuna arbetat med en samtalsgrupp mellan majoritet och minoritet i samarbete med Metodistkyrkan.

Folkhälsa

De kommuner som ingått i storstadssatsningen har inarbetade verksamheter där aspekter som rör relationen mellan majoritets- och minoritetsbefolkning är en del av folkhälsoarbetet. I Botkyrka t ex arbetar folkhälsogruppen i området Hallunda/Norsborg med att förbättra folkhälsan genom utvecklandet av en familjecentral.

De kommuner som kopplar folkhälsoaspekter till integrationsarbetet tar upp ohälsoaspekter som följd av ofrivillig segregation, oförmåga att påverka sin livssituation och/eller diskriminering. Syftet är att bryta de negativa konsekvenser som följer av att människor inte känner samhörighet och delaktighet med det samhälle de lever i.

De flesta kommuner uppmärksammar inte folkhälsoaspekter efter introduktionstiden. Järfälla kommun är ett av undantagen. Kommunen har i rapporten "Järfälla är en mysig kommun" identifierat behov av åtgärder för att minska negativa effekter av segregation och har fokus på barn med utländsk bakgrund. Rapporten bygger på enkäter och intervjuer. Folkhälsogruppen försöker påverka politiker att vidta åtgärder utifrån de behov som framkom i undersökningen.

Boende

Integrationsinsatser för förbättrat boende handlar om att bryta de negativa aspekterna av segregation genom förbättringar av den fysiska planeringen och ökat boendeinflytande.

Södertälje har inom Storstadssatsningen arbetat med att förbättra de boendes levnadsförhållanden i fyra bostadsområden. I Solna stad är integrationsstrategen referensperson i arbetet med översiktsplanen för att få in integrationsperspektivet i stadsplaneringen. I Sollentuna kommun påbörjades redan 1997 ett större integrationsarbete med benämningen *Turebergs förnyelse* i syfte att rusta upp bostadsområdet. Kommunen har

arbetat i flera steg och i samverkan med närpolis, brandförsvaret, företagare, representanter från kommunala och andra verksamheter, i frågor som berör barn, ungdom och vuxna.

Huddinge kommun har startat bostadsseminarier i samarbete med det kommunala bostadsbolaget för att ge kunskaper i hur man söker bostad, byter bostad o s v. Kommunen har även gjort insatser för att underlätta möjligheten att få ett förstahandskontrakt och att ordna sitt boende permanent för individer och familjer i kommunen som är trångbodda eller aldrig haft ett eget hyreskontrakt.

Barn och ungdomar

När det gäller integrationsarbete för barn och ungdomar finns två spår. Det ena är insatser riktade till skolelever och i viss mån deras föräldrar. Det andra spåret är samverkansprojekt för att ungdomar från invandratäta områden ska bli självförsörjande eller återgå till studier.

I Södertälje kommun finns ett samarbete mellan grundskolor som domineras av elever med svensk bakgrund och grundskolor som domineras av elever med utländsk bakgrund. Syftet är att öka gemenskapen och minska polariseringen mellan grupperna.

Järfälla kommun erbjuder bl a datakurser på skolorna för barn och föräldrar med utländsk bakgrund och Nynäshamn kommun samarbetar med Röda korset och erbjuder läxläsning. Även i Solna och på Värmdö är skolan i fokus för integrationsinsatser riktade till barn och ungdomar. Solna planerar att arbeta med integration genom teater och lärarna får fortlöpande utbildningar om integration och mångfald. På Värmdö satsar skolorna på utbildning om demokrati och mot rasism. I Nacka kommun finns en barnpsykolog och en metodhandledare som särskilt ska uppmärksamma situationen för barn med invandrarbakgrund inom förskola och skola.

Sigtuna har en särskild arbetsgrupp som ska ta fram en handlingsplan för att arbeta mot hedersrelaterat våld och, som det redan nämnts, lovdagarna i skolan ska anpassas efter den muslimska Ramadan, den ortodoxa kyrkans Långfredag samt Newroz, den kurdisk/iranska nyårshögtiden. De nya helgdagarna kommer att börja gälla från läsåret 2005-2006.

Det är framför allt Stockholms stadsdelar som har uppmärksammat gruppen unga vuxna långtidsarbetslösa i integrationsarbetet. Exempel som anges i enkäten är stadsdelarna Maria - Gamla stan samt Skarpnäck och Enskede/Årsta som samarbetar med de lokala arbetsförmedlingarna i syfte att ungdomarna snabbare ska komma ut i arbete eller studier.

Stockholm stad samverkar dessutom med näringsliv och skola. Tanken med insatsen är att elever tidigt ska få möta vuxna i olika yrkesroller. För att verksamheten skall lyckas krävs ett stort och starkt nätverk där de lokala företagen har en mycket viktig roll.

Järfälla är den enda kommun som utöver Stockholm stad har beskrivit egenförsörjningsinsatser för ungdomar i enkäten. Arbetet drivs av Jobbcenter och syftar till att stötta ungdomar med utländsk bakgrund så att de kommer in på arbetsmarknaden.

Äldre

Södertälje är den kommun som i enkäten visar högst ambitionsnivå i arbetet med äldre med utländsk bakgrund. Ett övergripande mål för kommunen är att pensionärer som tillhör de stora minoritetsgrupperna ska få vård och service av personal som behärskar deras modersmål, vilket också är omsatt i praktiken. Ett äldreboende har en finsk avdelning och andra äldreboenden har personal som talar de stora invandrarspråken i kommunen.

I övrigt är inte integrationsinsatser för äldre särskilt utbredda. Några kommuner har börjat utbilda chefer inom äldreomsorgen, några få har aktiviteter som riktar sig specifikt till äldre invandrade och i kommuner med låg andel äldre med utländsk bakgrund anställs ofta släktingar.

Som exempel utbildar Solna stad chefer så att de äldre födda utomlands ska bemötas med språk och vanor de känner igen, och i Salem anordnas sysselsättning och svenskspråk för äldre med utländsk bakgrund inom ordinarie verksamhet.

Jämställdhet

Även om alla kommuner arbetar aktivt med jämställdhet, framgår det av enkätsvaren att det mesta integrationsarbetet saknar jämställdhetsperspektiv och den verksamhet som bedrivs för att främja jämställdhet saknar med några undantag integrationsperspektiv. I Stockholm stad genomförs arbetsmarknadsåtgärder som framförallt är riktade till yngre kvinnor med utländsk bakgrund och i Järfälla driver Jobbcenter gruppen "Lust att lära", för kvinnor mellan 45 – 72, i syfte att bli självförsörjande. Några kommuner arbetar med frågan om hedersrelaterat våld. I flera kommuner drivs resurscentra för kvinnligt företagande. Syftet är egenförsörjning men också att öka kvinnornas makt över den egna livssituationen (empowerment).

Egenförsörjning

I enkätsvaren är det nästan bara Stockholms stad som redovisar insatser för egenförsörjning i sitt integrationsarbete³. Kommunen har en omfattande verksamhet i relation till andra kommuner, som antingen har huvudfokus på demokrati och delaktighet eller inte arbetar aktivt med integration. I enkätsvaren är Solna stad den enda kommunen som utöver Stockholm beskriver integrationsinsatser inom området egenförsörjning. "Solnamodellen", har utvecklats som metod att skaffa praktik- och arbetsplatser, vilken har visat sig vara framgångsrikt. Arbetet drivs av den nytillsatta integrationstrategen i samarbete med Arbetsmarknadsavdelningen på samma förvaltning, samt Arbetsförmedlingen och Socialtjänsten.

---

³ Av det som framgår i enkäten begränsar andra kommuner sina egenförsörjningsinsatser till introduktionsarbetet.

Sigtuna kommun påbörjade ett arbete kring egenförsörjning under 2003 men detta fick läggas ner då samarbetspartnern fick ekonomiska problem och gick i konkurs.

Alla Stockholms stads insatser drivs i samverkan inom och mellan stadsdelar samt med arbetsförmedlingar. Staden driver både projekt och reguljär verksamhet i syfte att rusta människor så att de kan bli självförsörjande.

Stockholm Matchning är en framgångsrik verksamhet inom Kista stadsdelsförvaltning som syftar till att rekrytera socialbidragstagare att arbeta i bristyrken. Metoden är att skraddarsy utbildningar där arbetsgivaren får godkänna utbildningsdeltagarna mot att de ger en jobbgaranti. Stockholm Matchning utvecklades under 2003 till ett EU projekt och en ansökan lämnades in tillsammans med ytterligare 14 stadsdelsnämnder, utbildningsnämnden, integrationsförvaltningen, socialtjänstnämnden samt näringslivskontoret i partnerskap. Ett annat EU projekt är "Utbildning och rekrytering av svenskar och invandrare till handeln", ett regionalt samverkansprojekt mellan Stockholms stad, Länsarbetsnämnden, ESF- rådet och detaljhandeln.

Stockholms stad har egenförsörjningsinsatser riktade till särskilda grupper som t ex romer och hantverkare. Insatsen för den romska gruppen syftar till att ge yrkesutbildning inom skola och barnomsorg för att minska arbetslösheten i gruppen och skapa goda förebilder. Satsningen för hantverkare syftar till att skapa sysselsättning för långtidsarbetslösa personer med utländsk bakgrund med hantverkskunnande från sitt hemland men med bristfälliga kunskaper i svenska. Projektet erbjuder yrkesvärdering, utbildning, kontakter, och hjälp att marknadsföra sitt kunnande och sina tjänster Stockholms stads stadsdelar.

Lunda Nova Näringslivscenter i Spånga-Tensta är ett exempel på samarbete med näringslivet. Konceptet bygger på samverkan mellan stadsdelen, arbetsförmedlingen (JobbCenter) och Stockholm-Lunda Företagsgrupp. Metoden är att, genom god kännedom om och ett utvecklat kontaktnät med de lokala företagen, skapa och genomföra utbildning. De utbildningsmetoder som har utvecklats har fungerat bra och givit positiva resultat. Många som tidigare hade försörjningsstöd har använt Näringslivscentret som språngbräda ut i näringslivet.

Stadens olika stadsdelar samarbetar också för att förbättra organisationen av integrationsarbetet och utveckla metoder för att minska arbetslöshet och socialbidragsberoende. "Arbetsforum Sydost" i stadsdelarna Farsta, Vantör, Skarpnäck och Enskede-Årsta är ett exempel på det. En annan verksamhet som syftar till att förändra arbetssätt i arbetet med långtidsarbetslösa är Jobbcentrum i Skärholmens stadsdelsförvaltning. På centret tillämpas ett lösningsfokuserat förhållningssätt, det är deltagarnas egna lösningar som är i fokus. Man arbetar både med förhållningssätt och attityder hos Jobbcentrums anställda och potentiella arbetsgivare. Verksamheten är en del av Stockholm Matchning. Ännu ett exempel är Kista Lärcenter där man utöver basverksamhet, med praktikanskaffning och matchningsinsatser, arbetar man med att utveckla interaktiva studieprogram för arbetssökande, både inom olika sakområden och för svenska och engelska studier.

Integrationsprojekt som implementerats i ordinarie verksamhet

De kommuner som under ett antal år samarbetat med staten inom Blommansatsningen, Nationellt exempel samt storstadssatsningen har startat ett stort antal projekt. Ett antal av dessa projekt har nu permanentats inom den reguljära verksamheten. Som exempel har Södertälje kommun tagit in metodiken i "Bryggorna till arbetslivet" i ordinarie verksamhet.

De allra flesta kommuner har förhållandevis få projekt. Generellt upplevs det svårt att överföra projekt in i ordinarie verksamhet, eftersom projekten oftast varit kopplat till individuella eldsjälar.

De kommuner som inte deltagit i statliga satsningar men ändå drivit projekt, har försökt implementera de delar som fungerat bra. Exempel på projekt som gått in i ordinarie verksamhet är den samhällsinformationen som bedrivs i Nynäshamns kommun samt ett projekt i Salems kommun som pågick under åren 1999-2000 "sysselsättning och språkträning för äldre" som idag ingår i ordinarie verksamhet. I Sollentuna kommun kommer fadderverksamheten eventuellt i att bli ordinarie verksamhet inom integrations- och demokratinämnden.

Analys

Integrationsfrågor på samhällsnivå handlar bl. a om relationen mellan en etnisk majoritet och minoriteterna. Synen på denna relation avspeglas såväl i propositioner som i statens riktlinjer för det lokala utvecklingsarbetet och vidare i kommunernas handlingsplaner. I propositionen Sverige, framtiden och mångfalden - från invandrapolitik till integrationspolitik, definieras integration som en ömsesidig process som inte är en fråga enbart om och för personer med utländsk bakgrund. Integration och inkludering berör även andra kategorier av människor än etniska grupper. Den proposition som styr storstadspolitiken idag, "Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet" har därutöver tydligt kopplat samman utanförskap i storstadsområdena med socioekonomiska aspekter.

Det finns en risk att det, i både teori och praktik, uppstår en glidning, i betydelsen av begreppet integration, så att det betyder assimilering av etniska minoriteter. Sedan Länsstyrelsens förra rapport av integrationsarbetet i länet har en viss förändring skett. Mer fokus börjar riktas till majoritetsbefolkningen, men de flesta integrationsåtgärder omfattar fortfarande de grupper som samhället definierar som "utsatta".

För en positiv utveckling av integrationsarbetet är det nödvändigt att lyfta fram delaktighet på lika villkor som ett centralt begrepp i motsats till uteslutning eller assimilering.

Majoritetsbefolkningens roll

De kommuner som har en hög andel invånare med utländsk bakgrund och har längre erfarenhet av att arbeta för integration, arbetar i hög utsträckning med fokus på demokrati, delaktighet och antidiskriminering. Det är kommuner med stor andel personer med utländsk bakgrund som bedriver integrationsarbete. I många kommuner med låg andel personer med utländsk bakgrund har integrationsfrågan hamnat längre ner i den politiska dagordningen. Eftersom integration bör innefatta "etniska svenskar" i lika stor utsträckning, behöver också kommuner med få personer med utländsk bakgrund identifiera sitt ansvar för en samhällsutveckling där etnicitet inte är skiljelinje för individens delaktighet i samhället.

Medvetenheten hos majoritetsbefolkningen, om hur de själva berörs av integrationsfrågorna, måste öka för att vi ska kunna lösa problemen med t ex diskriminering på arbetsmarknaden, boendesegregation och bristen på delaktighet i olika samhällsfunktioner.

Att titta närmare på det svenska samhället är nödvändigt för att förstå integrationsfrågornas komplexitet. Det kan ge svar på vilka mekanismer som leder till att olika grupper inkluderas eller exkluderas i samhällets olika nivåer och är ett avgörande steg för att börja gå ifrån den polarisering som idag råder mellan den "etniskt svenska" befolkningen och "invandrarkollektivet". Vilka individer och grupper lyckas etablera sig på lika villkor med bibehållet språk, religion, kultur och identitet? Vi vet att skiljelinjen för lyckad integration idag går längs en skala där mörkare hår och hudfärg och arabiskt eller afrikanskt klingande

namn, betyder större svårighet att bli integrerad. Den kunskapsgrund som finns genom forskning, undersökningar och genom praktiskt integrationsarbete i kommunerna är tillräcklig för att i framtiden i stället rikta in sig på att gå från ord till handling.

Att regeringen uppmärksammar frågan genom den pågående utredningen om strukturell diskriminering⁴, liksom den stärkta lagstiftningen mot etnisk diskriminering (SFS 2 003:307), samt intresset för frågan i samhällsdebatten, kan antas påverka det faktum att fler och fler kommuner gör insatser för majoritetsbefolkningen.

Introduktion eller integration?

Enkätsvaren visar att flera kommuner likställer introduktion, som är en säråtgärd inom integrationsarbetet som pågår under en begränsad period, och integration, som innebär en ständigt pågående och ömsesidig process som berör alla medborgare och invånare i samhället och som omfattar sociala, etniska, religiösa, kulturella och etniska aspekter. Likställandet av integrationsarbete med introduktionsarbete innebär att personer som bott i Sverige längre än två år är en osynlig grupp i många kommuner. Frågan är vilka konsekvenser det kan tänkas ha. Detta, tillsammans med det faktum att satsningar för majoritetsbefolkningen nästan enbart sker i kommuner med hög andel personer med utländsk bakgrund, kan vara en viktig orsak till att integrationen mellan majoritetsbefolkningen och grupper med annan etnisk bakgrund inte går framåt, trots alla resurser som används i det syftet.

Antidiskrimineringsinsatser är vanliga i integrationsarbete men med något enstaka undantag är de helt frånvarande i introduktionen. Något att undersöka framöver är hur diskrimineringsfrågor kan hanteras i framtida introduktionsarbetet. Hälsofrågor som ett av de stora hindren för en lyckad introduktion behöver också få ökat utrymme. Inte bara symptom som grundar sig i flyktingskapets natur, utan även med fokus på strukturella brister i introduktionsarbetet som för individen leder till ohälsa.

Strukturella hinder

De strukturella hindren för en effektiv integration finns på olika nivåer. Integrationsarbete handlar i grunden om att bearbeta uteslutande strukturer för att möjliggöra ett jämlikt möte mellan majoritetsbefolkningen och andra etniska grupper i samhället. Tjänstemän i kommunerna är ofta medvetna om de exkluderande mekanismerna och att utpekandet av särskilt "utsatta" bostadsområden eller individer kan få rakt motsatt effekt till integrationspolitikens goda intentioner.

I introduktionen uppstår det en rad problem med asylsökande som vistas i kommunerna men av olika skäl hamnar utanför ramarna för introduktionen. Sekretess och förbudet mot

---

⁴ Utredningen leds av Paul Lappalainen och beräknas vara färdig den 31 mars 2005. För den som vill veta mer finns en särskild hemsida: www.sou.gov.se/strukturell/

kartläggning av personers etniska tillhörighet gör att Migrationsverket inte lämnar ut upplysningar om personuppgifter och adresser. Det innebär t ex att det har blivit svårare att nå barn till asylsökande. Många av dem som hamnar utanför ramarna hamnar i svartjobb eftersom det blir den enda möjligheten att försörja sig. Den långa asyltiden är en annan faktor som försvårar kommunernas flyktingmottagande.

För de nyanlända som omfattas av kommunernas introduktion bedömer flera kommuner att det behövs ytterligare individanpassning utöver utvecklingen av SFI och praktik för att komma förbi faktiska hinder på väg in i arbetsmarknaden.

Underlaget vi har fått in ger intrycket att introduktionsfrågan i flera kommuner hamnar långt ner i prioritering hos politiker. Ansvar för utvecklingen av introduktionen läggs i dessa fall helt hos ansvarig förvaltning eller t o m på den enskilde flyktinghandläggaren. I andra kommuner, där frågan är prioriterad, kan man uppleva det stora avståndet till politikerna som ett praktiskt problem som gör att förvaltningarna har svårt att få gehör för behoven.

Om integrationspolitiken ska förverkligas är det nödvändigt att fördjupa sig ytterligare i de strukturer som leder till social exkludering. Diskriminering och andra strukturella hinder för integration måste uppmärksammas mer. Det är anmärkningsvärt att den kunskap som finns om diskriminering och uteslutning i så liten utsträckning leder till handling i praktiken.

Det största strukturella hindret i integrationsarbetet är rådande "vi-och-dom" föreställningar i samhället. Den svenska lagstiftningen mot diskriminering syftar till beteendeförändringar för att komma förbi den uteslutning som följer av detta, men vi ser ännu inte några större ansatser till att omsätta icke diskriminerande beteenden i praktisk handling.

Diskrimineringen grundar sig på namn, utseende och förutfattade meningar om språkkunskaper och livsstil. Detta är ett påtagligt problem och konsekvenserna är inte bara svårigheten att få ett arbete, utan urholkar diskriminerade individers och grupperns önskan att känna samhörighet och vara delaktiga i vårt samhälle.

Samhällsförändring - en process över tid

Samhällsförändring är en process och måste ses över tid. Flertalet undersökningar på senare tid visar att integrations- och storstadspolitiken har haft relativt liten effekt när politiken har omsatts i praktiken. En anledning kan vara att storstadspolitiken är relativt ny i Sverige, till skillnad från t ex glesbygdspolitiken. En annan anledning kan vara att den tidigare assimilationspolitiken fortfarande påverkar synsättet och hur politiken tar sig uttryck i praktiken. Alla är överens om att vi måste bryta den negativa utvecklingen som den ökande segregationen i storstäderna medför. Men integration är en komplex fråga där politiska visioner kan krocka med rådande föreställningar och fördomar i samhället.

Ekonomiska resurser

Alla kommuner har målsättningen att arbeta för integration och mot diskriminering, men inte alla har budget för att genomföra insatser. Hur mycket frågan uppmärksammas är därför beroende av intresse hos ansvarig förvaltningschef och i praktiken läggs ansvaret på den enskilde handläggaren.

Samverkan

På alla nivåer, statlig, regional och kommunal, strävas efter samverkan. Men att samla sina resurser och arbeta mot samma mål är en process där mycket återstår att göra.

I dag är alla genuint överens om att integrationsfrågorna kräver samverkan. Varje organisation kämpar för att möjliggöra samverkan med andra, men möter ofta hinder både i sin egen och i andras organisationer. Samverkan är således inte ett problem på individnivå utan på organisationsnivå och handlar om strukturer.

Svårigheten att samordna sig kommuner emellan beror bl a på att introduktions- och integrationsarbetet är väldigt olika organiserat i de olika kommunerna och på att kommunala och statliga aktörer har otydliga ansvarsförhållanden och olika ekonomiska förutsättningar.

I dagsläget har det avgörande betydelse för individen vilken kommun denne hamnar i. Även om samordning mellan olika aktörer är självklart för de flesta kommuner, behövs ökad samverkan, även med näringsliv och frivillig sektor, både i introduktions- och i integrationsarbetet. Mer utvecklat samarbete skulle ge ett samlat grepp om situationen. En vinst skulle t ex kunna vara att kommunerna lättare kan använda sig av varandra i det praktiska arbetet som vid olika utbildningsinsatser, och därmed kunna ge enskilda individer rätt insats oberoende av kommun och antal nyanlända.

Bristande samarbete med arbetsförmedlingarna anses vara ett annat hinder i introduktionen. Ansvarig personal på arbetsförmedlingarna har oftast varken tid eller möjlighet att medverka i introduktionsarbete på ett fullgott sätt. Det är t ex svårt för många kommuner att få bra praktikplatser till personer som deltar i introduktionen. Där det går lättare att skaffa praktikplatser uppstår oftast hindret i att arbetsgivare är bra på att emot praktikanter men dåliga på att anställa.

Länsstyrelsens slutsats är därför att man bör synliggöra och undanröja hinder på samtliga nivåer - kommunal, regional och statlig - för att möjliggöra samverkan.

En gemensam strategi för integrationsarbetet i länet och dess kommuner saknas. Det borde vara angeläget att börja arbeta för att tillsammans utforma strategier för introduktion och integration. På så sätt kan varje aktör bidra till en hållbar utveckling av integrationsprocessen i länet.

Sammanfattningsvis

- Likställandet mellan introduktions- och integrationsarbete är utbredd i länets kommuner.
- Det största strukturella hindret i integrationsarbetet är rådande "vi-och-dom" föreställningar i samhället. Det är dessa föreställningar som är den största orsaken till diskriminering.
- Det behövs fler integrationsinsatser riktade till majoritetsbefolkningen.
- Svårigheten att samordna sig kommuner emellan beror bl a på att introduktions- och integrationsarbetet är väldigt olika organiserat i de olika kommunerna och på att kommunala och statliga aktörer har otydliga ansvarsförhållanden och olika ekonomiska förutsättningar.

Frågor för kommunerna att undersöka vidare:

- Att de kommuner som endast har insatser för nyanlända ska utveckla integrationsarbetet till att omfatta även personer och grupper som har varit i Sverige längre än två år.
- Att öka differentieringen i integrationsinsatserna, d v s att i större utsträckning urskilja personer med utländsk bakgrund som individer i de insatser som genomförs.
- Att kommuner med låg andel personer med utländsk bakgrund, uppfattar sin roll i integrationsprocessen och ser nödvändigheten av att själva arbeta med integrationsfrågor.

Frågor för Länsstyrelsen att undersöka vidare:

- Samverkande faktorer som är gynnsamma för integration
- Hur kan Länsstyrelsen stödja kommuner med låg andel nyanlända och/eller personer med utländsk bakgrund?
- Hur kan Länsstyrelsen bidra till att utveckla integrationsarbetet i länet så att det också omfattar att arbeta med diskriminering som ett hinder för tillväxt?
- En gemensam regional strategi för introduktion och integration.

Fakta om kommunernas integrationsarbete

Botkyrka kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:
arbetsmarknadsnämnden

Utbildning och

Integration:

Kommunfullmäktige,
Kommunstyrelsen, Utbildnings- och
arbetsmarknadsnämnden, Demokrati-
och integrationsberedningen.

Antal invånare:
Nyanlända under 2003:
I procent till folkmängd:
Avtal med Integrationsverket?

75 432
2 100 nyanlända
0,278 %
Ja

Danderyd kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:
Integration:

Socialnämnden
Socialnämnden

Antal invånare:
Nyanlända under 2003
I procent till folkmängd:
Avtal med Integrationsverket?

29 884
26
0,009 %
Nej

Ekerö kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:
Integration:

Socialnämnden
Socialnämnden.

Antal invånare:
Nyanlända under 2003:
I procent till folkmängd:
Avtal med Integrationsverket?

23 311
93
0,040%
Nej

Haninge kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Socialnämnden
Integration:	Socialnämnden, Jim-kommittén (jämslällldhet, integration och mångfald)
Antal invånare:	71 377
Nyanlända under 2003:	19
I procent till folkmängd:	0,003 %
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Huddinge kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Socialförvaltningen.
Integration:	Kommunstyrelsen har samordningsansvar. I övrigt har alla nämnder ansvar.
Antal invånare:	87 121
Nyanlända under 2003:	922
I procent till folkmängd:	0,106%
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Järfälla kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion	Utbildnings-, kultur- och
fritidsnämnden.	
Integration	Utbildnings-, kultur- och
fritidsnämnden.	
Antal invånare	61 473
Nyanlända under 2003:	367
I procent till folkmängd:	0,060%
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Lidingö kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Kommunstyrelsen
Integration:	Kommunstyrelsen.

Antal invånare	41 194
Nyanlända under 2003:	55
I procent till folkmängd:	0,013 %
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Nacka kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion: Kommunstyrelsens VU ansvarar för genomförandet av introduktionen.

Integration: Socialnämnden.

Antal invånare:	77 470
Nyanlända under 2003:	245
I procent till folkmängd:	0,032 %
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Norrtälje kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion: Socialnämnden.

Integration: Socialnämnden.

Antal invånare i länet	54 021
Nyanlända under 2003:	35
I procent till folkmängd:	0,006 %
Avtal med Integrationsverket?	Nej

Nykvarns kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion: Kommunstyrelsen

Integration: Kommunstyrelsen.

Antal invånare	8 269
Nyanlända under 2003:	2
I procent till folkmängd:	0,002 %
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Nynäshamns kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:

Finns ingen nämnd för närvarande utan det är socialtjänstutskottet, vilket är en provisorisk lösning.

Integration:

Finns ingen nämnd för närvarande, socialtjänstutskottet är ansvarig, vilket är en provisorisk lösning.

Antal invånare:

24 587

Nyanlända under 2003:

68

I procent till folkmängd:

0,028%

Avtal med Integrationsverket?

Ja

Salems kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:

Socialnämnden.

Integration:

Socialnämnden.

Antal invånare:

14 057

Nyanlända under 2003:

64

I procent till folkmängd:

0,046%

Avtal med Integrationsverket?

Ja

Sigtuna kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:

Utbildnings- och

arbetsmarknadsnämnden.

Integration:

Utbildnings- och

arbetsmarknadsnämnden.

Invånare:

36 028

Nyanlända under 2003:

180

I procent till folkmängd: 0,045%

Avtal med Integrationsverket?

Nej

Sollentuna kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Socialnämnden.
Integration:	Integrations- och demokratinämnden.
Antal invånare:	58 884
Nyanlända under 2003:	334
I procent till folkmängd:	0,057 %
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Solna stad

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Kompetensnämnden
Integration:	Kompetensnämnden.
Antal invånare:	57 994
Nyanlända under 2003:	53
I procent till folkmängd:	0,009%
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Stockholms stad

Ansvarig nämnd

Introduktion	Integrationsnämnden. Utbildningsnämnden ansvarar för SFI, både för mottagna flyktingar och för övriga nyanlända. Integrationsförvaltningen erbjuder stadsdelsförvaltningarna möjlighet att boka in deltagare till en särskilt utformad introduktion för målgruppen anknytningsinvandrare.
Integration:	Kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och integrationsberedningen.
Antal invånare:	761 721
Nyanlända under 2003:	6 091
I procent till folkmängd:	0,080%
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Sundbybergs stad

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Individ- och
familjeomsorgsförvaltningen.	
Integration:	Kommunstyrelsen (Kommunkontoret).
Antal invånare:	33 738
Nyanlända under 2003:	19
I procent till folkmängd:	0,006%
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Södertälje kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Social- och arbetsmarknadsnämnden.
Integration:	Kommunstyrelsen.
Antal invånare.	80 049
Nyanlända under 2003:	932
I procent till folkmängd:	0,116%
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Tyresö kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Kommunstyrelsen.
Integration:	Kommunstyrelsen.
Antal invånare:	40 097
Nyanlända under 2003:	161
I procent till folkmängd:	0,040%
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Täby kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Socialnämnden.
Integration:	Socialnämnden.
Antal invånare:	60 168

Nyanlända under 2003:	123
I procent till folkmängd:	0,020 %
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Upplands Bro kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Socialnämnden.
Integration:	Socialnämnden.

Antal invånare:	21 252
Nyanlända under 2003:	93
I procent till folkmängd:	0,044 %
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Upplands Väsby kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Kommunstyrelsens social- och omvårdnadsutskott, barn- och ungdomsnämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.
---------------	---

Integration:	Kommunstyrelsens social- och omvårdnadsutskott, barn- och ungdomsnämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.
--------------	---

Antal invånare:	37 397
Nyanlända under 2003:	395
I procent till folkmängd:	0,106%
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Vallentuna kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion:	Kommunstyrelsen.
Integration:	Kommunstyrelsen.

Antal invånare:	26 306
Nyanlända under 2003:	59
I procent till folkmängd:	0,022 %
Avtal med Integrationsverket?	Ja

Vaxholms stad

Ansvarig nämnd

Introduktion: Socialnämnden.

Integration: Socialnämnden.

Antal invånare: 9 725 invånare

Nyanlända under 2003: ca 23

I procent till folkmängd: 0,024 %

Avtal med Integrationsverket? Nej

Värmdö kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion: Gymnasie- och

vuxenutbildningsnämnden

Integration: Gymnasie- och

vuxenutbildningsnämnden

Antal invånare: 33 134

Nyanlända under 2003 30

Mottagna i procent till folkmängd: 0,009 %

Avtal med Integrationsverket? Nej (ja, från maj 04)

Österåkers kommun

Ansvarig nämnd

Introduktion: Socialnämnden.

Integration: Ingen uttalad, ett integrationsråd är nyligen tillsatt under Kommunstyrelsen.

Antal invånare 36 183

Nyanlända under 2003 55

I procent till folkmängd: 0,015%

Avtal med Integrationsverket? Nej

Bilaga

Vem har svarat på enkäten?

Botkyrka kommun

Hans Sandén, chef för integrations- och områdeskontoret/kommunledningsförvaltningen.

Danderyd kommun

Nils-Erik Särnbrink, planeringssekreterare på Socialkontoret.

Ekerö kommun

Mats Isaksson, integrationshandläggare/arbetskonsulent, Arbetsmarknadsenheten.

Haninge kommun

Kerstin Nygren, enhetschef socialförvaltningen, och Anja Malmsten

Huddinge kommun

Mona Eichenseer, personal- och utvecklingskontoret.

Järfälla kommun

Ewa Hillerström, integrationsansvarig.

Lidingö kommun

Kerstin Hansen, flyktingsamordnare.

Nacka kommun

Jarmo Ekholm, handläggare.

Norrtälje kommun

Tony Wallin, Socialnämnden.

Nykvarns kommun

Inget namn, Kommunstyrelsen.

Nynäshamn kommun

Kerstin Samuelsson, flyktingsamordnare.

Salems kommun

Susan Troberg, enhetschef, arbetsmarknadsenheten på socialförvaltningen.

Sigtuna kommun

Kerstin Frostberg, förvaltningen utredarna.

Sollentuna kommun

Yvonne Ingelström, chef för integrations- och demokratifrågor, kommunledningskontoret.

Solna stad

Charlotta Öberg, integrationsstrateg.

Stockholms stad

Eva Woll Tegbäck, Stadsledningskontoret/arbetsmarknads-, integrations- och demokrati-enheten och Tord Jägerskog, utredare på Integrationsförvaltningen/Stockholms invandarmottagning.

Sundbybergs stad

Susanna Skarin, Individ- och familjeförvaltningen.

Södertälje kommun

Göran Rooth, utredare/analytiker, Social- och arbetsmarknadskontoret.

Tyresö kommun

Inget namn, Kommunstyrelsen.

Täby kommun

Britt Mathiesen, enhetschef/mottagningsenheten, Socialkontoret.

Upplands Bro kommun

Bengt Persson, kommunstyrelseförvaltningen.

UpplandsVäsby kommun

Barbro Kvist, utredare/projektledare.

Vallentuna kommun

Hertha Eklund, Vallentuna Teamwork/Integrationservice.

Vaxholms stad

Stina Sunedahl, socialnämnden.

Värmdö kommun

Österåkers kommun

Kristina Malmberg, flyktingsamordnare på Socialkontoret, lämnar sin tjänst 040514.

Länsstyrelsens rapportserie

Tidigare utkomna rapporter under 2004

- 01 Projekt eller fasta strukturer, *avdelningen för regional utveckling*
- 02 Barn i storstad - socialtjänsten och barn som anmäls för brott, *socialavdelningen i samarbete med länsstyrelserna i Skåne och Västra Götaland*
- 03 Billigare livsmedel i Stockholms län, *avdelningen för regional utveckling*
- 04 Svenska för akademiker, SFA vård - slututvärdering, *avdelningen för regional utveckling*
- 05 Strandexploatering i Stockholms län - Mälaren och Östersjön, *miljö- och planeringsavdelningen*
- 06 Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder - Östermalms stadsdel: tillsyn på tre nivåer - planering, verksamhet och individ, *socialavdelningen*
- 07 Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder - Vantörs stadsdel: tillsyn på tre nivåer - planering, verksamhet och individ, *socialavdelningen*
- 08 Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder - Norrtälje kommun: tillsyn på tre nivåer - planering, verksamhet och individ, *socialavdelningen*
- 09 Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder - Salems kommun: tillsyn på tre nivåer - planering, verksamhet och individ, *socialavdelningen*
- 10 Jämställd integration eller integrerad jämställdhet?, *socialavdelningen*
- 11 Föreordnade områden - inventering av oljedepåer i Stockholms län, *miljö- och planeringsavdelningen*
- 12 Hur mår sjöarna & vattendragen? : undersökningar av vattenkemi i sjöar och vattendrag i Stockholms län, *miljö- och planeringsavdelningen*
- 13 Brottö - ett representativt skärgårdsjordbruk i Stockholms län, *miljö- och planeringsavdelningen*
- 14 Länsplan för regional transportinfrastruktur i Stockholms län 2004-2015, *avdelningen för regional utveckling*
- 15 Hur mår vattendragen?: undersökningar av bottenfauna i vattendrag i Stockholms län år 2000, *miljö- och planeringsavdelningen*
- 16 Nationell rapport om skyddat boende m.m., *socialavdelningen*
- 17 Sammanställning av bostadsmarknadsenkäten 2004, *socialavdelningen*
- 18 Bostadssubventioner 2003, *socialavdelningen*
- 19 Fartygstrafik och stranderosion i Stockholms skärgård, *miljö- och planeringsavdelningen*. Finns endast som pdf.
- 20 Äldreskyddsombudens verksamhet under ett år, *socialavdelningen*
- 21 På cykel för miljö och hälsa, *miljö- och planeringsavdelningen*
- 22 Skarvar och fågelskår : inventeringar i Mälaren 2004, *miljö- och planeringsavdelningen*
- 23 Så använder vi naturreservaten : resultat från en enkät till 1000 hushåll i Stockholms län 2003, *miljö- och planeringsavdelningen*
- 24 Att främja internationella affärer, *avdelningen för regional utveckling*
25. Källor i Stockholms län: inventering och underlag för miljöövervakning, *miljö- och planeringsavdelningen*
26. Salt grundvatten i Stockholms läns kust- och skärgårdsområden, *miljö- och planeringsavdelning*
27. Introduktion och integration i utveckling, *avdelningen för regional utveckling*

Stockholms län finns bland Sveriges största och minsta kommuner. Det innebär att förutsättningarna för att arbeta med introduktion och integration i hög grad skiljer sig åt när det gäller invånarantal, hur integrationsfrågan är organiserad, ekonomiska förutsättningar och i politiska ambitioner när det gäller integration.

Sedan 1999 har länsstyrelserna i storstadslänen särskilda medel för att främja integration på regional nivå. En av våra främsta uppgifter är att följa det integrationsarbete som bedrivs i länets 26 kommuner i syfte att stödja intressanta initiativ och sprida goda och dåliga erfarenheter för metodutveckling. Som ett led i detta sammanställer vi årligen rapporter över introduktions- och integrationsarbetet i Stockholms län. Denna rapport är den tredje i ordningen. I rapporten redovisas integrationsinsatser inom områdena egenförsörjning, antidiskriminering, demokrati och delaktighet, boende, folkhälsa, jämställdhet, barn och ungdomar, äldre samt den svenska majoritetsbefolkningen.

Rapporten ger en uppfattning om hur introduktions- och integrationsfrågan hanteras och visar förändringar och tendenser under 2003.

*Ytterligare exemplar av denna rapport
kan beställas från Länsstyrelsen
Avdelningen för regional utveckling
Tel: 08- 785 50 65
Rapporten finns också som pdf på vår hemsida
www.ab.lst.se
ISBN 91-7281-157-9*

Adress

Länsstyrelsen i Stockholms Län
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm, Sverige
Tel: 08- 785 40 00 (vxl)
www.ab.lst.se